

EGYENLŐSÉG.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, V. kerület, fürdő-utca 4. sz.,

a hová minden küldemény intézendő.

TÁRSADALMI HETILAP.

SZERKESZTI

BOGDÁNYI MÓR.

Előfizetési feltételek:

Egész évre házhoz küldve. 8 fr

Félévre 4 >

Negyedévre 2 >

Egyes szám ára 16 kr.

A z E g y e n l ő s é g m e g j e l e n i k m i n d e n v a s á r n a p .

Z á r s z ó .

— »Egyenjogositás nálunk és máshol« című cikksorozathoz. —

Phileas Fogg megtette utazását a föld körül nyolczvan nap alatt. Mi szintén bejártuk a föld körét huszannyolcz cikkben. Utazásunk azonban ide s tova fél esztendőnél többet vett igénybe.

Nem egy dolog változott azóta, hogy e cikkek közléséhez fogtam, s ha e változásokról beszélnem kell, végeredményképen fájdalommal kell hozzátennem: a változás másutt jobbra, nálunk rosszabbra, még rosszabbra fordult, mint a hogy a dolgok folyását előre mertem volna megjósolni, habár azt hiszem, eléggé megmutattam már eddig is, hogy korántsem tartozom azok közé, kik a magyarországi állapotokat hitsorsosaink tekintetében szépíteni, vagy csak legyezgetni is szeretik. Elég feketén láttam már félévvel ezelőtt is a helyzetet, de hogy tényleg fog vetélkedni hazánk Muszkaországgal a zsidók fosztogatása, kirablása, békés zsidó polgárok meggyilkolása, házaik felgyújtása s mind ama borzasztóságok tekintetében, melyek azt eredményezték, hogy ma már ujjal mutatnak Magyarországra a művelt külföldön, hogy guny és kacaj tárgya lett a „magyar szabadelvűség“-ről, „magyar jogérzetről“, „magyar humanismusról“ s „magyar toleranciáról“ beszélni (miről bőven meggyőződhettem néhány hónapig tartott külföldi utazásom alatt Ausztriában, déli Németországban, Svajczban stb., honnét csak az imént kerültem vissza,) hogy a rablás fúriája, az antisemitizmus eme csak rosszul elrejtett eszményképe, itt a főváros kellő közepén legszélesebb boulevardjának elején, szemben a nemest s örök szépet hirdetni s oktatni hivatott első nemzeti műintézet palotájával, s pár száz lépésnyire a főváros rendőrségének központi épületétől fogja úgyszólván fényes nappal undok orgiáit ülni, hogy a haza legmagyarabb megyéiben. hol a zsidók is a legmagyarabbak s legderékabb hazafiak, hogy Zalában, Somogyban stb. lesz a zsidók tömeges kirablása s pusztítása legembertelenebb s leghosszabban tartó: ezt még én sem mertem volna előre jósolni, ki ismerem, nagyon ismerem a magyar gentry sok hibáját, s mióta szemeim kinyíltak, sohasem értettem egyet azokkal, kik csak „jó“, csak „lovagias“ s „kedélyes“ vonásokat találnak ez osztályban s minden rosszat, melyre oly gyakra s oly könnyen vetemedik, önámítólag úgy állítanak oda, mintha más idegen talajból, Németországból vagy ki tudja honnét plántáltatott volna ide, például Zalába, Somogyba, Szabolcsba s Vasba — — —

De hogy is juthattak a dolgok annyira, hogy is juthatott Magyarország e szégyenletes állapotra, melyről joggal mondhatták amerikai (clevelandi) földieink, ezekről értesülve, annyival nagyobb joggal, mint-

hogy e derék magyar izraeliták voltak azok, kik a győri vízkárosultak javára 5000 forintot küldtek a hazába, (többet, mint ama népbolondító „antisemita“ szájhősök és izgatók összes lapjaikban összetudtak hozni), koszorús költőnk ama sorait:

„Magyar vagyok s arczom szégyenben ég
Szégyenlenem kell, hogy magyar vagyok.
Itt minálunk nem is hajnalik még
Holott máshol már a nap úgy ragyog!“

Nem tartozik ide ama számos okok fejtegetése, melyek okozhatták, hogy az antiszemitizmus néprontó dudvája épen magyar talajon nőhetett leginkább nagyra Európa összes államai között, de munkám, melyet immár befejezni sietek, nem volna teljes, ha legalább egészen rövid vonásokban erre is ki nem terjeszkedném.

Midőn a hirhedt Istóczy, a legnevetségesebb magán boszúból indulva kis egy kicsit holmi Marr és Du Mesnil-Marigny-féle hebehurgya röpiratok által el is bolondítva, már 1875-ben (tehát, mikor Németországban, melyre embereink a történet barbárságok mentegetése céljából oly nagyon szeretnek hivatkozni, sem Stöckernek, sem más antisemita mozgalomnak még hire-hamva sem volt), lépett föl az országgyűlésen félig bolond, félig vakmerő zsidóellenes beszédekkel, kinevették, nem vették számba, kimondták rá, hogy „rögeszmében szenved“, hogy „be nem számítható, a mint a zsidókról van szó“ stb. Ez volt az első végzetes hiba. De ezt a hibát is jóvá tehetette volna az akkori (és mostani) kormánypárt, ha ez izgatót, kinek ilyen föllépés után pillanatig sem lehetett volna helye egy szabadelvű pártban, egyszerűen kutasítja onnét, de azonnal. Tessék nekem az egész művelt világban egyetlen egy parlamentet mondani, hol egy „szabadelvű“ párt az ilyen embert csak egy napig is megtünné kebelében. Hiszen ez épen annyi, mintha teszem, Stöcker uramnak egy szép napon eszébe jutna, hogy ismeretes elveivel a német parlament szabadelvű „Fortschrittspartei“-jába be akarna lépni. Azt mondanák rá: ez az ember örült. Ha pedig azelőtt a szabadelvűt játszotta volna, mint ama párt tagja, és egyszerre csak zsidóellenes speechkkel lépett volna föl, mint a hogy Rum képviselője tette, tudom, hogy egy napnál tovább nem türték volna a Richterek és Forckenbeckek, a Virchow-ok és Rickertek pártjában.

A hiba ragadós, s hamar megy át másokra. Látva a kormánypárt rossz példáját, a többi magyar országgyűlési pártok sem vették komolyan az ő antisemitáikat sem, és pedig addig nem, míg már késő volt. A szabadelvű párt legalább elég „szabadelvű“ volt, hogy az ő izgatóját a legelső komolyabb összeütkezés alkalmával (egy évvel ezelőtt volt a Wahrmann-féle esetről) köréből kitiltsa, de különösen a szélső balpártot, a humbug politikájának, vagy a politikai

hu mbugnak e pártja, mely csak úgy áradzik a szabadelvű frázisoktól, míg valóban (tisztelet a két-három kivételnek) a lehető legósdibb reakciónariusokból áll, a „negyvennyolczasok“ pártját fogja amaz örök vád megilletni, hogy évekig játszott a tűzzel, rosszul takargatott kárörömmel nézte a zsidóhecczet a parlamentben, azt a hecczet, a melynek szomorú hirre vergődött faiseur-jei, a hazának e valóságos átkai, majdnem kizárólag az ő pártjuk embereiből kerültek ki, sőt majd hogy nem dédelgette ez áramlatot, a legdühösebb s legfanatikusabb izgatókat (mint Ónody, Simonyi sat.) sem merte férfias bátorsággal kiküszöbölni a pártból s hogy Kossuth emlékezetes és nemes intő levelét egy teljes hónapig engedte fölolvastatlanul pihenni egyik bőbeszédű pártvezérének kabátzsebében oly időben, midőn minden nap „periculum in mora“ volt. Ez volt a második nagy hiba, ha ugyan készakarva nem történt.... A legutóbbi hónapok örökké gyalázatos eseményei inkább ez utóbbi felfogásnak adnak igazat ép úgy, mint a néhány szélsőbalpárti képviselő ajkán azóta elhangzott, valóban lázító tartalmu ugynevezett „képviselői beszámoló“.

Azonban minek ez a részletesség? Ha meg akar-nám tovább is számozni ama sok végzetes botlást, mely ez ügyben pár év óta nálunk az állam és a parlament, pártok és hatóságok, közigazgatás és bíróságok részéről történt, se vége, se hossza nem volna! Hát az nem volt nagy botlás, hogy a mérsékelt ellenzéken (melyben, lehet, hogy van egy pár európai fogalmak szerint is szabadelvű ember) ama sok parlamenti vitában, hol az említett izgatók egymás után szidták s rágalmazták a haza összes zsidóságát, ugyszólván kivétel nélkül hallgattak, mint a hal? Hogy fő vezérlapjuk, melynek régibb történetéhez egy Deák Ferencz és b. Eötvös, egy Csengery és Kemény Zsigmond dicső emléke fűződik, még ma is a legmegvetendőbb kétszínűsködés játékát űzi e kérdésben? Hát az nem volt öreg hiba, hogy, míg Németországban, Angolországban, Hollandiában, Dániában sat. (pedig nem ott játszódtott le ama szégyenteljes középkori boszorkányper, melynek neve Tisza Eszlár, hanem nálunk a legmagyarabb megyében) seregesen keltek ki a keresztény egyházi s világi méltóságok, főpapok s tudósok, tanárok s theologusok a „vérvád“ gonosz örültsége ellen, nálunk, hol eme „vérvád“ alapján majdnem másfélévig tartottak bilincsek között be-

csületes mocskotalan előéletű munkás zsidó polgárokat s családapákat és kizsolták, vallatták őket s rágalmazták ez alapon a világ legtiszteletreméltóbb, mért legósdibb, legtisztább vallását, a zsidó vallást s vele az egész zsidóságot, hogy mondom, itt nálunk, hol „proximus ardui Ucalegon“ nem volt egyetlenegy magyar püspökben, hittudósban vagy főpapban annyi igazságérzet, vagy — bátorság, hogy e perfid gonoszság ellen tekintélyének egész súlyával föllépjen? ...

De ki győzné a többi botlásokat és bűnöket, melyeket e téren nálunk évek óta egymásra halmoztak, mind csak röviden is felsorolni? Most, csak most, midőn már a szabadon eresztett csócselék nemcsak zsidókat, hanem minden tisztességes embert fenyeget sok vidéken életében, vagyonában, biztonságában, most hallatszik végre itt-ott egy-egy helytelenítő hang tekintélyesebb oldalról, de ez is csak elvétve, összesen csak két határozott lépés levén ez irányban konstatálható: a veszprémi püspöké s Pap református püspöké. És e sok bűnnek, e sok vétkes mulasztásnak, e titkos kárörömmek, e lelkiismeretlen hajsának e középkorias elfogultságnak, e példátlan nemzetgazdasági eszmezavarnak, mely „agrárkérdés“ név alatt hóbortoskodik sok ember agyában, a buta tévedések és szándékos gonoszság, az öntudatos izgatás és hallgató káröröm avagy helyeslés, a föltűnési viselkedés és eszeveszett demagógia e szomorú mixtum compositumának melynek, antisimitismus a neve, áldozatul kellett esni egy nemzet eddigi jó hírnevének az ország belső nyugalmának, sok keresztény és zsidó életének és vagyonának, jó darab időre a hazai kereskedelmi és gazdasági állapotok remélhető javulásának, szóval mindennek, minek zavartalan békéje és nyugodt fejlődése e haza, ez annyi ellenség től különben is körülvevett s folyvást fenyegetett magyar nemzet egyik életföltétele.

S hol itt a kibúvó, hol a veszedelmes módon elharapódzott eme társadalmi kór orvossága? Hadd mondjam el nézeteimet ebben a tekintetben is jövő héten egy második cikkben.

Zalaegerszeg és Nyiregyháza.

A tapasztalatok, miket a rákjairól híres Zalapatak partjain 5 heti otttartózkodásom alatt szereztem, mivelsem örvendetesebbek vagy megnyugtatóbbak azon észleleteknél, melyeket a Puczér Józsikát, Bandikát, Gyurikat és Onódykat ter-

TÁRGY.

A zsidók a nemzetgazdaságban.

— Blanqui francia eredetije után —

E rövid értekezés a hírneves Blanqui Jeromos Adolf műve, ki 1798-ban Nizzában egy zsidóeredetű családból született. Egyike azon férfiaknak, kikre a zsidók mindig büszken tekinthetnek. — 1825-ben a párizsi kereskedelmi iskola tanára lett, 1830-ban ugyan ennek élére lépven a nagymérvű fölvirágzásában az oroszán rész őt illeti, — meghalt 1854-ben. Jobb művei egyike „Histoire de l' économie politique en Europe depuis les anciens jusqu' a nos jours“ — nagy tudományos készüllettel és szellemmel irt mű, mint egy német bírálója megjegyzi. — E nagy mű első kötetének XV-ik fejezetét veszi az olvasó e lap tárczájában. Emé rövid sorokból megtudhatni, hogy az elnyomott zsidóság a középkoron át mily uttorője volt a későbbi korok civilizációjának Blanqui ezeket írja:

Mig a hűbéri rendszer Európát mindennemű sorompók, vámok és nyitgökök borította el, a kereskedelem egy üldözött osztály közé menekült, és befolyása folytán érlelődött azon magasztos rendeltetéshez, melyet neki a kereszties hádak bizto-

sítottak. Valóban érdeklődésre méltó látvány a gazdagság rohamos fejlődése a hűberiség folytonos zivatarai közepett, a legkérlelhetlenebbül zaklatott emberek kezei közt, a rablás és zsarolás eme korszakában. Nem fontosság nélküli a nemzet gazdaságtan történelmére nézve sem kimutatni röviden, mint szülemlett meg e kiváló tény, mint emelkedett a legdöntőbb események rangjára, oly körülmények uralma alatt, melyek legkevésbé kedveztek e föltevésnek.

Nem hozom emlékezetbe e tárgy tekintetében a zsidó nép történelmét és hosszas zaklatásait. Üldözve a pogányoktól, üldözve a keresztények és muzulmánoktól, úgy tetszett, mintha a zsidók csak az üldözés és megvetésért léteznének, kik csöndben az arany bálványozásában keresnek kárpótlást a vallásuk miatt szenvedett sérelmekért, minél inkább gyűlöltettek, annál hatalmasabbul merültek föl. Már Nagy Károly idejétől kezdve látjuk, hogy az udvar fölkeresi őket, noha nem volt polgári állapotuk és nem is tekintettek úgy mint polgárok. Jámbor Lajos korában ugyan elvonatott tőlök az istenitélet, a tűz és víz próba bizonyítékú jogkedvezménye; kárpótlásul azonban saját bírákat nyertek, s már 828 óta létezett egy külön tisztviselőség, egy kitzünő személyiség, felruházva a zsidó bíró hivatalával, ki igazságot szolgáltatott köztük s oltalmazza érdekeiket. Sokat járult ahhoz Frankhon főként a második ágbeli királyok alatt, midőn kiválón a déli városokban a kereskedelem szükségletei,

melő Nyírság homoklepte tájain 15 hónapon át tettem. Az antisemitismus itt mint ott áthatja az uralkodó osztályt, a gentryt, az antisemitismus itt mint ott nem egyéb lepelnél, melylyel a gentry rút gyűlöletét, ádáz irigységét takargatja, az antisemitismusnak itt mint ott boltfeltörés és fosztogatás a célja, a mi fölött sajnálatát fejezi ki a képmutató, de a mi nek lelkében örvend, a mit ő készített elő, mert az uralkodó gentry itt mint ott mindent elkövetett, hogy az antisemitismust, e modern mérget lefelé is terjesszék. A tudatlan nép mohón olvasta a neki nyújtott szenyiratokat, vagy hallgatta a készséges felolvasókat és magyarázókat, mire végre elhitti, hogy a zsidó vagyona préda, melyet büntetlenül elsínkölhatnának. A zsidók elleni megvetés és gyűlölet, melyet a paraszt az uraknál tapasztalt, benne, ki a zsidót sem nem gyűlöli sem meg nem veti, természetesen a rablási hajlamokat ébresztették. Így tulajdonképen az urak vezették rá, a csücseléket vagy legalább ők tették erre figyelmessé. Eleinte az ur becsületét rabolta el a zsidónak, és csak azután rohanta meg a paraszt a zsidóboltot.

Hogy az antisemitismus tulajdonképeni céljai Zalában és nem Szabolcsban nyilatkoztak, annak két oka van: először végtelen nagy a különbség a zalai katolikus paraszt és az Alföld református népe közt, az alföldi parasztot a falusi tanító neveli, ki rendesen jólképzett, jellemes és kipróbált erkölcsű ember míg a zalai mesterek, a mint ott a falusi tanítót nevezik többnyire a rábizott gyermekeket inkább elbutítja, mint oktatja. Hogy milyen ez emberekben a morális érzék erre nézve szolgáljanak például a csébi és a szilvágyi mesterek, kik a népet a rablásnál vezették, a tófejimester, ki a sőjtöri rablásban részt vett, a baksai mester ki egyike a legveszedelmesebb igazatóknak és fájdalom még nagyon sok oly néptanító kik sokkal jobban illenének az abruzzokba mint olyan csarnokokba, a hol a jövő nemzedéket nevelni kell.

A második és főok, hogy az antisemitismus miért rablott Zalában és nem Szabolcsban az antisemita nagymesterek lokális viszonyaiban rejlik és inkább geografikus jellegűnek mondható. A nagymogulok ott laknak Zalamegye szomszédságában; ott lakik Istóczy, ott van közelében Szalay Imre és ott végre a Népjog érdemes szerkesztője. Közvetlen otthonjukban zavargást előidézni nem akarnak. Nem akarnak pedig azért sőt mindent elkövetnek, hogy a rend fentartassék, mert felkorbácsolván a legútább szenvedélyeket, ők maguk mint minden demagog, ha a méreg hatott, félre vonulnak, hogy a veszedelem odiumát maguktól elhárítsák és mossák kezüket ártatlanságban. Zalamegyében a szomszédmegyék agitatorai a rablásokat és fosztogatásokat hónapok óta rendszeresen előkészítették; gyűléseket tartot-

tak melyekben a népet »felvilágosították«, az organizáció és összeköttetés teljes volt. Az »ügyet« később kezükbe vették bizonyos zalamegyei urak, kik mint láttuk meglehetősen szerencsével ki is vitték. Ismerik ez urakat, ujjal mutatnak rájuk, csak a vizsgálat nem akarja őket látni, a vizsgálat süket marad és néma. Vannak urak, kik ellen fedhetlen tanúk vallják, hogy látták a rablók közt, de a nyomozás óva tartotta rajtuk kezét, oltalmazta és szeretetteljesen védelmezte őket. Annál gonoszabb gyűlést táplálnak az erélyes és nagytehetségű Jeszenszky királyi ügyész ellen, kit társaságukba ha nem fogadnak, ócsárolják, boszantják és akadályokat gördítenek útjába, a hol csak tehetik. Nem is fog ott kivinni senki semmit, sem Jeszenszky, sem a királyi főügyész, de még maga Tisza Kálmán miniszterelnök sem. Gondoljunk Rab Rabyra és bámulva látjuk hogy a kosorus költő előre rajzolta a Nyíregyházán és Zalaegerszegen történeteket. Elítélnék majd a végtárgyalásnál egy néhány elcsábított parasztot, de az igazi gonosztevők szabad lábon maradnak, és majd újból bujtogathatnak és rabolnak. A különbség a nyíregyházi és a zalaegerszegi antisemiták közt legfelebb az, hogy a zalaegerszegiek iskolázottak, hisz ott vannak a nagymesterek, míg a nyíregyháziak ösere deti tudatlansággal dühöngő vadzszenik.

A zalamegyei antisemita kitörés egyebiránt homlokegyenes czáfolata a nyíregyházi antisemitismus indokainak s ha nem tudtuk volna régen, hogy az antisemitismus alávaló és gonosz, ámulva kérdeznénk a zalamegyei rablásokkal szemben: Hiszen azok az okok, melyek ürügye alatt a nyíri antisemitismus garázdálkodik, a zalamegyei zsidók közt legtávolabbról sem forognak fen? A nyíri vitézek a zsidókat állítólagos visszamaradottságuk, vallási búzgóságuk és többféle ráfogások miatt üldözendőknek hirdették. Kérdjük már most: van-e csak nyoma is a zalamegyei zsidóknál a fentemlített vádoknak? Ép oly orezáltanok és hazug a szabolcsmegyei zsidókkal szem-e vádok, mint a zalamegyei zsidókkal szemben, sőt a zalamegyei zsidók ellen még azt a vádat sem lehet felhozni, hogy találnak imitt amott nem magyar ajkú, lengyelöltözetű zsidót. Hadd mondjak el itt jellemzésül egyet-mást, mely kellő világításba helyezi a zalamegyei antisemitismust és a zalamegyei zsidókat. Elitebál volt Egerszegen, melyre rendesen 5—6 előkelő zsidócsaládot megszoktak hívni, no de az utolsó évben ez nem történt; az urak bizonyára szörnyen nemesbültek, míg a zsidók valószínűleg visszafelé haladtak az utolsó évben. A Bárány vendéglőben vigan folyt a mulatság és a szép hölgyek ajkairól reggelik lélekemelően hangzott a »Zikezene zakezene, te büdös zsidó!« czimű kedves kompositio. Ugyanez éjjelen az egerszegi

a közeli határokon át könnyebb menedék találás és ázsiai hitsorsosaiakkali érintkezési eszközök előnyössége folytán — nagy számmal özönlöttek. Egy pillanatra úgy látszott, hogy valóságos mandarinok lesznek; bírások az udvarnál székeltek, s az uralkodó benső tanácsosa lön; a hercegek és nagyok keresték dus ajándékokkal pártfogását, oly kiváltságok engedélyeztetettek számukra, melyeket a szabad emberek is irigyeltek.

A feudál uralom alatt a zsidók számára semmi nevű rang nem lön kijelölve; türniök kellett a szolgaság közönséges törvényét, engedelmeskedniök azon földesurnak, kinek területén tartózkodtak. Ezeket misem akadályozta abban, hogy másként bánjanak velük mint a többi hüberi jobbágyokkal így tehát oly állapotra jutottak, hogy barmokként kicseréltettek, eladattak, kikölcsönöztettek, eddig állapotuk még valamennyire türhető lett volna, midőn I-ső Fülöp idejében megkezdődött az első rendszeres üldözés, és 1096-ban kiüzte őket államajból. De néhány év multán financiaiük utján visszatértek. Ekkor bizonyára feledésbe is ment volna a keresztes hadak szülte fokozottabb vallási düh és ennek következtében a rossz indulat, de egy sereg merész s leggyalázatosabb vád alapján, ismét egy egész szent földi hadjárat költségei erejéig megsarczoltattak, mi még azon kényszerhelyzetbe is hozta őket, hogy napról napra kellett éltöket megvásárolni a népdühétől a legégrekiáltóbb sarczok árán. Egy pillanatra Fülöp Ágosttól

pártolva, megszűnt némileg nyomoru lételök, majd ismét mindenemü megaláztatásnak voltak kitéve, majd később kényszerítettetek megjelelő ruhát viselni, mely nem egyszer jelül szolgált az üldöklés és fosztogatásra. Szent Lajos szaporitá a legtürhetlenebb törvényeket, fölszabaditá kötelezettségök alól adósaikat, eltiltott a zsidók javára mindeu jogvédelmet, szigorát odáig fokozta, hogy még a szerződésre lépestől is eltiltattak. Egy 1254-ben kelt rendelet nyiltan kimondja, hogy a zsidóknak be kell szüntetniök az uzorát, a vásárlást és hübérijóságvételt kezök munkája s más foglalkozásból kell élniök, pénztkölesönöznök is tilos levén. E rendeletek azután még nagyobb szigorral hajtattak végre mint a király parancsolta, megnyugtató lélkiismeretét, és előkészíteni lelki üdvét. Még tovább mentek, 1239-ben, a bretagnei assisákban van egy irgalmatlan rendelkezés, mely büntetlennek nyilvánít minden oly egyént ki zsidót öl. Később 1288-ban a párizsi parlament, terhes birság fizetésére kárhoztatta őket, mert a zsinagógákban hangosan énekeltek. Szép Fülöp majd kiüzte, majd visszahívta a zsidókat, financiai szükségletei szerint. Utóda a zsidók népével teljesen mint kereskedelmi tárgygyal bánt, megengedte, hogy követelésük behajthassák, úgy azonban, ha neki kétharmadát oda fizetik: „Ha esetleg nem tudnak megváltani zsinagógáik és temetőik, szólj egy rendelet, úgy mi engedünk nekik lakást és szállást illő árért.“ Tizenkét év multa előtt a király nem

zsidók is vigan voltak; betegsegélyző egyesületük fenállásának évfordulóját ünnepelték, csak hogy a zsidók nem a zikezene zakezene kecses dallamán mulatoztak, hanem az »Isten áld meg a magyart! melodiáit élvezték. Ezzel nyitották meg ünnepélyüket és mikor a kakas a hajnalt hirdette, a vigalmat, Hazádnak rendületlenül légy híve ó magyar!« hangjai közt fejezték be.

Nem tehetem, hogy ez alkalommal egy jelenségről ne tegyek említést, mely már Nyiregyházán feltűnt, amelyen Egerszegen is megütköztem és melyet mindenhol találtam, hol antisemiták közt jártam: A zsidógyűlölet mindenütt erősebb gyökereket vert a nőknél, mint a férfiaknál. Van tudomásom róla, hogy egy előkelő hölgy, ki a fosztogatásokat jóízűen kaczagva nézte, ablakából kegyetlenül megszidta cselédjét, mert az a rablót akadályozni akarta; van tudomásom róla, hogy két hölgy, kiknek férjei a megtámadt zsidók oltalmazására akartak sietni, majd gyöngéden majd fenyegetőzve és daczosan követelték, hagyják a szegény népet, hadd teljek kedve, hisz van a zsidónak elég. Többször meggyőződtem róla, hogy a közeledést, a kibékülést, melyet a keresztény férfiú óhajtott, a nő meggátolta; meggyőződtem továbbá, hogy a nő szítja a gyűlöletet és hogy benne az antisemitizmus leghatalmasabb támaszát találta. Honnan van ez? Az érzékeny női szív, az irgalom és szeretet ez apadhatlan forrása, hogy válhatott hyenává, hogy nézheti kaczagva, mint tölti volt barátnéja halálrettegések közt az ejjelt, hogy nézheti a kisedek rémületét, hogy hallgathatja sikoltásaikat, a nélkül, hogy eszébe jutna, oda rohanni, megnyugtatni, vigasztalni és meghívni a megfélemlítetteket az ő házába, hol biztonságban lennének? Tette-e ezt egyetlen egy hölgy az egerszegi zavargások alatt? Nem! de gyönyörködtek a borzasztó látványon és mulattak. Ha misem bizonyítaná az antisemitizmus aljas indokait, ez egy körülmény csalhatatlanul feltűnteti őket. A nő szívet nem képes úgy elfásítani más, nem képes őt kivételként saját természetéből: a nőiességből egyéb, mint a sárga irigység. Ha az antisemitizmusnak természetes okai volnának, oka lenne akár a zsidók visszamaradottsága hazafiatlansága, vagy egyéb ilyenféle ráfogás, akkor ezzel a női szív nem törődne, sőt az üldözötteket talán még meg is sajnálná és segítene rajtuk; de miután csak alacsony irigység az antisemitizmus főindoka, a női szívet előbb és alaposabban megfertőzteté a mint az erősebb férfiút.

Im egy második epizod: az egerszegi nőegylet elnökszonya, egy hölgy, kit nagy jótékonysága miatt áldanak az egész megyében, de még annak határain túl is, a zavargások estején rémülve nézte ablakából az eszeveszetteen nekivadult bőszt tömeget, mint dul az, mint pusztit és rabol. Férje kérte, távozzék az ablaktól, tehessék be az ablaktáblát, mert a rablók betalálják verni az ablakokat. Az elkeseredett nagy miveltségű

üzhetto ki őket javaikból másként, ha csak egy évi határidőt nem enged átvételére. Végre is biztosított személyük és vagyonuk számára némi szabadságot, mi azonban nem akadályozta, hogy a tizenkét év lefolyta előtt, 1321-ben ki nefosztogatassanak és bántalmaztassanak a bélpoklosok s hitetlenekkel összefajtszás ürügye alatt. Szokás szerint a kutak megmérgezésével vádoltattak, ekkor nagy számmal szenvedtek tűzhalált. Számos egyházi zsinat eltiltá nekik az orvosi gyakorlatot; a középkoron át majdnem mindenütt ők voltak orvosok — a fejedelmek s üldözőik közt — elég következtlenül, excommunicatióval fenyegettek minden keresztényt, ki segélyeket igénybe merészelné venni. Nem tudjuk miként jellemezni a hasonló otrombaságokat és mégis utánozzuk némely gyarmatokban bizonyos egyének ellenében, kiknek némely foglalkozások tilosak, így az ugyan, hogy az idők megváltoztak, de az előítéleteket lassú eloszthatni.

A zsidók története, ily módon alig mutat föl egyebet, mint szüntelen megújuló egyhangu üldöztetéseket. 1340-ben, adósaiknak megtiltják a fizetést; 1346-ban kényszerítettnek vagy kitérni, vagy elhagyni az országot. Olasz-, Német, és Spanyolországokban hasonló üldözések és zsarolások történnek, néha néha ugyan megszűnnek a szerint, a mint a kormányoknak pénzre van szükségük, de megújul azonnal, mihelyt a szükség kielégített. A zsidó bíró hivatalát, a »főfelügyelő« (gardien

hölgy nem akarta ezt engedni. »Látni akarom«, mondá, »be fogják-e verni az én ablakaimat.« Gyermekei kéréseire csak azt válaszolta: »Én hiszek még az emberekben, és mert hiszek, meg vagyok győződve, hogy az én házamat nem bántják, hisz ha ide állanak csak szegényeim, pusztá kézzel is elverik e rablót. És Rosenbergné fájdalmasan mutatta meg később a halmaz követ, mely ablakait bezuzta, butorait megrongálták. A mi legérzékenyebben megbántotta a nemes nőt, az azon körülmény, hogy az évek előtt általa felállított és tizezer frttal dotalt kórházat is, melyben fennállása óta kimutatás szerint 1300 keresztény és 300 zsidó talált menhelyet, szintén megtámadták a rablók és betörték összes ablakait.

Végül még egy körülményt akarok itt megemlíteni, hogy figyelmeztessem rá az illetékes köröket. Az antisemita kitérésnek egyedüli okát, minden gondolkodó ember, ki a viszonyokat csak némileg ismeri, a szennysajtó gyalázatos garázdálkodásában, eszeveszetségében és féktelenségében látja. S ha meggondoljuk hogy Zalamegye falusi tanítói, kizárólagosan egy lapot olvasnak, melyet ingyen kapnak t. i. a Szalay Károlytól Kaposvárt szerkesztett »Népjog« című lapot; ha meggondoljuk, hogy ez örületes szennylap, még az antisemita sajtónak is undok kinövése, mely nyiltan lázit és fosztogatásra bujtogatja az olvasót, ha meggondoljuk, hogy a falusi tanítók vizontszolgálat fejében a szerkesztő utasítása folytán, a cikkek felolvassák növendékeik és azok szülei előtt, ha meggondoljuk mindezeket, nem esodálkozunk többé, hogy Zalamegyében vannak tanítók, kik a rabolni mernek és vannak emberek, kik a fosztogatást erénynek tartják.

Sabolcsi Miksa.

Szegény nép!

Megint ahoz a szegény néphez akarunk szólni, a mely erkölcsének romlatlan tisztaságában észre sem veszi a kigyó sziszegését bizonyos urak mézédés beszédében. Fölvilágosítani akarjuk a népet, rámutatni a veszélyre, mely őt ép arról az oldalról fenyegeti, a honnan annyiféle csalfa ígéreteket tesznek neki.

A nép emberei különös kitüntetést látnak abban, ha kabátos naplopók előtt födetlen fővel állhatnak és csöndesen, alázatos figyelemmel hallgatják végig azokat a csiklandozó szavakat, melyeket a nép vesztére eszeltek ki a népbolondítás uri apostolai.

Pedig, ha tudná a szegény nép mennyi hitványság, mennyi hazugság és furfang rejlik a szép beszéd sallangja alatt, nem vesztegetné idejét ez amitók meghallgatásával.

Negy vennyolcz előtt a szegény embernek baromi

general) örökli 1359-ben, mintha ez emberek egy külön nemzetet képeztek volna a nemzetben; közbe jó János király fogása, hol nagyban hozzájárulnak a váltságdíj előteremtéséhez, mely e közbenjárást egész kegyözn követi. Temetőket engedélyeznek a zsidóknak, felhatalmazzák házak vételére, fölmentetnek a közadó és só dijtól, a királyi bírának megtiltatik ügyeikbe avatkozni, mi rájuk nézve legbecsesebb, tanuskodásuk teljes hitelt nyer a bíróság előtt. Az états-généraux engedélyezik mindezen előnyöket. Szerencsés és különös következménye ez időtől kezdve a zsidók részvéte a közügyekben! De a szép napok nem tartottak sokáig. Látjuk, hogy a zsidókat kényszerítik, mikép egyéni sulyok szerinti nemes érzekkel, még pedig egyéneként vásárolják meg, már annyiszor megfizetett szabadságaikat. VI-dik Károly kiüzi Frankhonból, és kényszeríti őket Németországba való visszatérésre, hol újabb zaklattatások várnak rájuk, melyek sokkal tovább tartottak, mint bárhol másutt. Bizonyos az, hogy egy korszakban sem voltak népszerűek. A szolgálatokat, melyeket különböző kormányoknak, mint az állami jövedelmek haszonbérleti tettek, a népek drágán fizették meg. Könnyen kimagyarázható a látvány, hogy ugyanazon pillanatban egyrészt, mily élénken védelmezvék, midőn egyidejűleg más oldalról kegyetlenül bántalmaztatnak. (Hazánkban is főként II. Endre és IV. Béla alatt nagy hatalomra jutnak. Az elszigeteltség, melyben élni kényszerítették, a

munkát kellett végezni az uraság részére és az eredmény abban állott, hogy a föld gazdag termékének javát az ur vitte el, a parasztnak pedig a korpával kellett megelégednie.

A tizenkilencedik század demokratikus szelleme ez embertelen viszonyt azonban már megszüntette. A nép ura, szerzményének és többé nem kénytelen igát vonni, hogy néhány uri ember annál jobban henyélhessen. A negyvennyolczas évek szelleme minden embert egyenlővé tett. Dolgozni kell mindnyájunknak; a ki más véreből akar megélni, azt a társadalom rákfenejének tekintik. Nincs többé kiváltságos ur, se rabszolga, mindannyian állampolgárok vagyunk.

Ez a Negyvennyolcz vivmánya.

De nézzük csak, hogy állunk e vivmányokkal a gyakorlati élet terén? Megvalósultak-e ama nagy elvek, melyeket a dicső év magasztos szellemei teremtettek? Nem!

Még most is vannak kiváltságos urak és rabszolgák; vannak, kik a szegény nép keserves szerzményéből uraskodnak; vannak, kiknek egész éltük népszarolás közt folyik le, majd hivatalosan, majd meg nem hivatalosan zsarolva. Ha a nép embereinél valami kis vagyont sejtene, fizetnie kell, s ha koldus, akkor ekszekválják. Egy lépést sem tehet a nép embere, mi pénzébe nem kerülne. És mikor egyszer csak azt látja, hogy minden erőfeszítése, minden szorgalma és takarékosága mellett sem tud boldogulni és kérdi: mi ennek az oka? akkor oda áll elébe uri zsarnoka és azt válaszolja rá: a zsidó.

Ilyen körülmények közt nem csoda, hogy némely vidéken a nép gyanakodni kezd a zsidóra, holott bajainak kútforrása nem a zsidó, hanem bizonyos uri elemek kegyetlen kapzsisága és ama néperőt kizsákmányoló közigazgatási rendszer, mely a hivatalnoki proletárság frakkos gézengúzainak evszázados tradíciójában gyökerezik.

A zsidó ép úgy szenved e törpe zsarnokok uraskodása alatt mint a keresztény ember. Mind a kettőnek kellene szövetkezni ez emberi alakot öltött pióczák hatalmi köréinek korlátozására.

A zsidót és a parasztot egyaránt üldözi az uri proletár. Mert nem nézheti, hogy a mit a zsidó és a paraszt szerez, az annak kizárólagos tulajdonát is képezze. Hosszú századokon át hozzá szokott a könnyelmű élethez, a pazarláshoz, azuraskodáshoz másébol. Most meg nem hogy ingyen, de még hitelbe sem kap

senkitől. Ezért haragszik, ezért bujtogat azok ellen, kiknek szerzményéből ő nem veheti el többé az orosz-lánrészt.

A zsidó és a paraszt mindig békés egyetértésben és kölcsönös jó viszonyban fért meg egymás mellett és daczára az országszerte üzött bujtogatásoknak, még mai nap sem szakadt ketté e jó viszony fonala, bár a népbolondítók ostroma alatt egy kissé meglazult. És nem is fog soha végkép elszakadni, mert a nép jól tudja, hogy a zsidó az egyedüli elem, melynek érdekei a parasztéval azonosak. Egy bizonyos neme az uri osztálynak természetes ellensége a népnek, mert tudatával bir azoknak az igazságtalanságoknak, miket irányában elkövet, de ellensége a zsidónak is, mely ép úgy mint a többi nép, a munkára és nem a hagyományok történeti emlékeire alapítja létjogát.

És viszont a nép soha sem lehet barátja bizonyos uri osztályhoz tartozó naplopóknak, mert a nép soha sem rokonszenvezhet olyan egyénekkel, kik czi-trom gyanánt használják a munkást, melyet miután kifacsarták, messze ellökik maguktól.

Csak a zsidó lehet valódi barátja a parasztnak mivel együtt érez, együtt szenved, együtt fárad, együtt örül és együtt búsul. A közös uri ellenség szorosabban fűzi egymáshoz őket. A hol a paraszt jó módú, ott a zsidó is jól bírja magát és a hol koldus a zsidó, ott koldus a paraszt is.

E tapasztalati tény is eléggé bizonyítja, hogy milyen hitvány rágalom az, hogy a zsidó még ott is gazdagodik, hol a többi elszegényedik, holott, a zsidó is csak akkor szerez vagyont, ha dolgozik és pedig a legegyszerűbb módon: takarékoság által.

Ismerünk akár hány Cseh és Németországból ide szakadt embert, ki e haza határát vékony kellnerbottal lépte át és most palotát épít a főváros diszterein.

És daczára, hogy ezek az ugynevezett spiszburgerek még maig is csüngnek régi hazájukon és piszkolnak mindent, mi magyar még sem jut senkinek eszébe e spiszburgerek ellen izgatni.

Miért?

Mert ezek az idegen jöttment német- cseh burgerekkel ama bizonyos ingyen élni kívánó urak rokonságba léphetnek. A kicsapott jurátusok, éhes hivatalnokok és végzett földesurak nőül vehetik a háziurra vált borraivalószededegető leányát stb. stb. a zsidót pedig maga a kormány szigeteli el a társadalom többi rétegeitől, a mennyiben a házassági viszonyt zsidók és nem

hosszan tartott ingatlan szerzési titalom, üzleteiket a kereskedés és iparfelé terelte, a hol csakhamar elvitázhatlan fölényre tettek szert. Fájdalom, a bizalmatlanság s a félnék természetűség a melyet lassankint megszoktak, kényszeríté őket alatomosságban keresni menedéket a hatalom visszaélései elől.

Semmi sem érdekesebb, mint tanulmányozni e nép kereskedelmi viszonyait, melynek nem volt saját területe, sem kikötői, sem hadserege, mely folyton hányaltatva, ellenkező felektől háborgatva a zajgó tengeren, végre is dús rakományal és mérhetlen vagyonnal ért a kikötőbe. A zsidók kereskedtek tehát, mert ritkán volt egyéb foglalkozás nekik megengedve, mert iparokat nem űzhetek elég biztonságban. Még a felszaporodott vámok és a földesurak zsarnoksága, minden egyéb üzletet a városok és falúk kis kereskedésen kívül, lehetetlenített. A merészebb és mozgékonyabb zsidók, sokkal nagyobb mérvű műveletekre gondoltak, csöndesen dolgoztak a földrészek összeköttetésén és a királyságok közelébb hozzásán. Túlzárnalták a vámokat és akadályokat, nagy gonddal nyomorult külső megjelenés alá rejték tényleges gazdagságaikat és üzleteiket. Nagy távolságra elhatoltak, messze és kevésbé ismert tartományok termelvényeit hozták el a jó módu fogyasztók számára. A folytonos jövés-menés következtében tartományról tartományra, a legfontosabb ismereteket szerezték meg a kereskedelmi pontok szükségleteiről; igen jól tudták, hol kell venni

és hol lehet eladni: néhány minta és egy üzleti könyv elegendő volt a legfontosabb műveletekhez. Egymás közt a kölcsönös egymásra utaltság hite alatt érintkeztek, melynek tiszteletben tartását érdekeik is parancsolták, mindennemű s őket folytonosan környező elleneik miatt. A kereskedelem elveszté szellemes találmányaik és annyi erőfeszítésük eredményének nyomait; de az ő befolyásuknak köszönheti azon gyors fejlődést, a fényes tüneményt, mit a történelem is jelez, a hüberiség isszonyai és éjje közepett. Észrevétlenül ragadták magukhoz a zsidók az összes készpénzt, mert ez volt az egyedüli vagyon melyet megszerezhettek és biztonságba helyezhettek, az uzsora pedig a legbiztosabb meggazdodási módul szolgált. Szabadon, ellátva hajókkal, nyílt üzletekbeni vállalkozhatással, tán fölelevenítették volna Tyrus és Carthago csodáit; mint rabszolgák és üldözöttek rászoktak uzsorával vissza szerezni a kizsárolt javaikat. Hiába hozták a legszigorúbb törvényeket a kölcsön és kamat ellen, e törvények csak nehezebbé tették a kölcsön ügyleteket, következésképp súlyosabbá a kamatokat. A kölcsönbeadók, már akkor is ki tudták játszani a terveiket gátló rendszabályokat, és a leszámítolásaik annál nagyobb uzsorával jártak, minél nagyobb volt veszélyeztetésük. Lassankint minden vagyon urává lőnek tőkék segedelmével, és nem egyszer estek áldozatul adásaik dühének inkább mint hitelzők, sem mint zsidók.

zsidók közt eltiltotta, s így rokonsági czimen nem juthatnak a zsidók garasaihoz a tönkre ment úri ripókók. Kigondoltak tehát más eszközt: a zsidókérdéssel való büjtogatást, mely ellenséges úton szerézheti meg nekik azt, amit rokoni kötelek alapján el nem érhetnek.

A magas ünnepek.

Budapest, október 4. Tekintetes szerkesztőség! Az önök lapja hasábjában talán helyén lesz felszólalni ama rendszer ellen, mely évek óta divik a budapesti hitközségnél az isteni tiszteletré való belépti jegy kiosztása körül. Nem akarok cause célébre-t csinálni a dologból, mely nem érdekelhet senkit mást, mint azokat, kik örömezt tettek volna, eleget vallási meggyőződésüknek, ha engedték volna bemenni a templomba, hogy imádkozhassanak. Ez azonban nem történt meg. Nem tudom, hol rejlik a hiba, de felemlitem a tényt, hogy az illetékes körök tudják meg, hogy e belépti jegy-rendszer mellett a budapesti zsidó fiatalság legnagyobb része kénytelen volt a zsinagoga előtt ácsorogni, a helyett, hogy ájtatosságát bent végezhette volna.

Ez évben aránytalanul nagyobb számmal serégltek a hívők a zsinagoga felé s így szembetűnőbb volt a kint maradtak tömege. Legalább négy száz egyetemi hallgató folyamodott belépti jegyekért és alig kaptak huszan közülük engedélyt a templomba lépésre. Igaz, hogy vannak számos improvizált imaházak szerte a fővárosban, de miután ezek egyletek vagy magánemberek szűkebb körü imolái, az idegen alig mer bemenni. A zsidók Rosch hasanaja és különösen Jom kipurja olyan ünnep, midőn kivétel nélkül minden zsidó templomba megy, vagy legalább menne, ha meg nem akadályozzák olyan szekaturákkal, miket itt a fővárosban kell tapasztalni annak, kinek nincs módjában egy csomó pénzt letenni egy belépti jegyért. Más felekezeteknél is szokott ugyan előfordulni ilyenemű megsarcolás, de ez nem teszi jobbá a budapesti hitközség eljárását, melynek tulajdonítható, hogy az egyetemi polgárok és a kereskedelmi osztály műveltebb fiatal-sága nem részesülhetett az ájtatosság lelki gyönyörében és világi dolgokkal kénytelen volt foglalkozni akkor is, midőn szíve a templom csarnokai felé vonzotta.

Kérem a tekintetes szerkesztőséget e felszólalás kiadására, hogy az illetékes körök jövőre másképp gondoskodjanak a hívők vallási érzelmeinek fejlesztéséről. Nem akartam javaslatokkal előállani, sem a mostani rendszer káros következményeire utalni, mert tudom elég okos ember ül a hitközség züld asztala mellett, aki ép olyan alaposan ismeri a viszonyokat mint én magam. Csak rámutatni akartam a hibára és annak eltávolítását sürgetni.

Vajha e sorok ezélt érnének!

Dr. L. K.

A csángó ügy.

Egy ügyről akarunk itt szólni, melynek jelen állása minden hazafias kebelet méltán, elszomoríthatja. Azt tudja az olvasó, hogy milyen nagyhangzású ígéretekkel lettek szegény bukovinai testvéreink lakhelyükről ősi hazájukba vissza édesgetve, de alig hogy visszatértek, cserben hagyták őket. A nagyszájú hazatelepítők, élükön a Pesti Napló, lelkesedése hirtelen kialudt és tovább nem törődtek bukovinai testvéreinkkel. Most megint kezdenek foglalkozni velük. Egy jajkiáltás volt végig ez országon a csángók panaszainak visszhangjaként. Visszamenni kénytelenek idegen földre mert itt e hazában éhezni hagyták. S'ha mindezeket halljuk, önkénytelenül merül fel a kérdés, ki ennek az oka? A kormány-e, vagy ama népbolondítók, kiknek minden cselekedetük merő népszé-
rű vadászat? Kétségtelen, hogy az utóbbiak. Hiszen a kormány volt az egyedüli tényező, mely az elhamarkodás

visszásságaira figyelmeztette a közönséget és előbb biztos el-tartási eszközökről akart gondoskodni, mielőtt a visszatelepítés kezdődne. Persze hogy ez óvatosság nem tettsett a Pesti Napló hazafiainak. Először is azért, mert okos lett volna az után pedig, mert a kormány mondta, a Napló pedig köztudo-másulag habarék. Inkább vesszenek a csángók, csak Tisza Kálmán akarata ne érvénysüljön. És most csakugyan látjuk, hogy nem a miniszterelnök, hanem a Napló fülhasogató tár-mája után indult a csángó politika, de szomorúan látjuk azt is, hová jutott a tollas vitézek kommandója mellett.

A P. Napló már sokszor blamáta magát, de soha ily bűnös játékot nem üzött a közvélemény jóhiszeműségével mint a Csángó ügyben. Az a baj, melybe Csángó testvéreink ke-rültek, főleg a P. Napló lelkiismeretét terheli, azt a gentry lelkiismeretet, mely olyan szörnyű nagyra van az ő honmentő küldetésével és midőn tette kerül a sor, akkor csak azt lát-juk, hogy pár vad újságcikknél egyebet nem tud teremteni, Most a Naplók megint cikkezni kezdenek, a helyett, hogy tennének valamit s a nyilvánosság elé hurczolnak olyan dolgot, a mivel Magyarországot mélyen kompromittálják a külföld előtt. Mikor mi a nyiregyházi igazságszolgátság botrányait a közön-ség elé tártuk, akkor ugyauaz a toll, mely legkiméletlenebbül elítéli a csángó ügy körül elkövetett bűnös visszaéléseket, azt irta a Pesti Naplóba, hogy lelketlen hazafiságtalanság a magyar igazságszolgálatat a külföld előtt kompromittálni. Most azonban összeférőnek tartja a névezott lap gentry haza-fisága a leálczázási politikát. Ilyen a P. Napló konze-quenciája.

A következőben közöljük a P. Napló egyik legutóbbi számában megjeient cikk tartalmát, mely ugyancsak alkalmas arra, hogy nemcsak országgyűlési képviselőket, de magát Ma-gyarországot is legalaposabban kompromittálja.

Nagyon természetes, írja a P. N. hogy a csángó-ügyben azon sajnós események után, melyeket sem eltitkolni, sem szépíteni többé nem lehetett, az egész magyar sajtó felszólalt s a sajnálatos bonyodalmak okait kutatta. A következő sorok ez ügyben tán némi felvilágosítást adhatnak.

Konstatálnunk kell, hogy Cromon Dezső a csángó-ügyet már a legkétségbeejtőbb állapotban találta. Konstatálnunk kell, hogy Gromon helyzete a lehető legkényesebé vált Nagy György előbbi kormánybiztossal szemben. Konstatálnunk kell, hogy ha a jelenlegi kormánybiztos minden okot, mely a csángók bajait okozta, föl akarná deríteni, a legnagyobb visszaélésekről kellene lerántania a leplet. Ezekről a botrányok-ról nemcsak képviselői körök, hanem a közlekedési és pénzügyminiszteri körök is tudnak és beszélnek. Egy vállalkozó, a ki a csángó-ügyben szintén sze-repet játszik, állítólag azzal fenyegetődzik, hogy vizsgálat esetén esődöt mond, s akkor a esődbíróság hivatalosan lesz kénytelen kenstatálni könyveiből, hogy milyen tételek alatt vannah bevezetve bizo-nyos összegek. Mindezek szomorú dolgok. De még szomo-rúbb, hogy ezek következtében a csángóknak kell legtöbbet szenvedniök. Gromon Dezső, mint tudjuk, a mult hó elején volt Budapestben, és személyesen referált a csángó-ügyről Tisza miniszterelnök urnak. Nem lehet csodálni, hogy a kormány elnöke nem adott Gromonnak más utasítást, mint azt, hogy for-dítsa minden gondját a menthetők megmentésére; a mi pedig az előzményeket illeti, azokról a hivatalos jelentést belálása szerint tegye meg. És mi azt óhajjuk, hogy Gromon tegye meg ezt az előterjesztést minél előbb, tekintet nélkül az érdekelt szemé-lyekre. A csángók ügye teljes világosságot követel. Nem szabad kitenni Magyarországot további gunyos kárörömnek. S akár-milyen kényes dolgok legyenek is, melyeket szellőztetni kell, jobb azokat föltárni, mint eltitkolni.

H I R E K.

— Egyenjogusítás nálunk és máshol. E czim alatt meg-jelent cikksorozat, mely legelőször az Egyenlőség hasábjai-ban látott nagyvilágot, legközelebb könyvalakjában adja ki a szerző. Az általános érdeklődés, melyet e cikk a legszeleőbb zsidó és nem zsidó körökben egyaránt keltett, de másrészt azon számos buzdítások, melyeket a szerző a legkülönfélébb

oldalról nyert, arra készítették, hogy a cikkekét, könyvbe foglalva, oly termékkel gyarapítsa a magyar irodalmat, mely hivatva leendő a zsidó szellem főnségének legprágnasabb kifejezést adni azon gyanúsításokkal szemben, miket bizonyos oldalról a zsidóság ellen szólnak. A mű nemcsak az e lapokban megjelent tárczák száraz kinyomatása lesz, hanem félkarol oly részleteket is, melyeket egy hetilap keretén belül előadni nem lehetett. Az anyagot tetemesen megbővitve javítva s gondosan rendezve fogja találni az olvasó. A zsidó magyar irodalom az utolsó évtizedekben alig mutathat fel munkát, mely olyan elutasíthatatlan szellemi szükségnek felelne meg, mint az „Egyenjogusítás nálunk és máshol“. Hogy lényegileg mily nagy fontosságu érdekeket karol fel, azt minden művelt olvasó bírálatára bizzuk. Reméljük hogy a magyar zsidóság méltatni fogja a szerző nagy fáradsággal irt hézagpótló munkáját s le fogja vonni belőle azokat a tanulságokat, melyeknek célja főleg a magyar zsidóságban a férfias önértetet fejleszteni. A munka december havában fog megjelenni. A t. olvasó, ki a könyvet megszerezni kívánja, az előfizetési díjakat már e hóban is beküldheti, hogy a szerző a szétküldendő példányok számára nézve kellő időben tájékozva legyen. A szép kiállítású és körülbelül 200 oldalra terjedő könyvnek ára 1 forint. Könyvkereskedés utján 1.50. A könyv praktikus becsét rendkívül fogja emelni egy a végéhez csatolt betűrendes névjegyzéke az egyes cikkekben tárgyalt hírneves férfiaknak. Az előfizetési pénzek az »Egyenlőség« kiadóhivatalához ezimezendők.

— **Ünnepi szónoklat.** A zsidóság a lefolyt héten ülte meg az újévi ünnepet. A hívők ezrei sereglettek a templomokba, s mindenki nyugodt áhitattal elégitette ki vallásos érzületét: a napi munkát békés nyugalom váltotta fel. Az ünnepélyes hangulatot kétségkívül emelték a beszédek, melyeket a hívőknek alkalmuk volt papjaik ajkairól hallhatni. Főbb községből kaptunk jelentéseket, melyekben t. levelezőink a hitközségbeli lelkészek lelkes szavairól megemlékeznek. Ezúttal csak azokra a kitünő beszédekre akarunk röviden reflektálni, amelyeket a budapesti hitközség két jeles hitszónoka Dr. Kohn és Dr. Kaizerling urak, mondtak. Az újévi ünnep első napján Dr. Kohn, a másodiknap Dr. Kaizerling hitszónokok méltatták a nap jelentőségét, élénk reflexiókkal kísérvén azon helyzetet, amelyben a magyar zsidóság napjainkban van. Találóa utaltak a bajok kútforrására s jelölték ki azon módot, mikép lehetne azokon segíteni. A mások általi megbecsültetésnek első feltétele, ugymondának, az önmebecsülés. Már pedig sajnosan tapasztalhattuk az utóbbi évek alatt, hogy hitsorsosaink — minden téren inkább siettek eleget tenni hivatásuknak, mint a felekezeten. A közélet legesekélyebb tisztségei jobban elégiték ki ambícióikat, mint a felekezetbeliek által nyújtható legnagyobb állások. Innen van azután az, hogy bármily csekély testület is több tekintelylyel erélylyel és öntudattal lép fel mint a hétszázézer főnyi magyar zsidóság. Hol van az az elleneink által hirdett összetartás? Vajha igazuk lenne ebben a pontban. Az egyetértés számúve van a zsidóság kebeléből s így már eleve ki van zárva az egyéni s testületi érvényesítésnek lehetősége. A mostani szomorú viszonyok reakcióját képezik ama sajnos körülménynek, hogy a zsidóság nem felelt meg a felekezettámasztotta követelményeknek. A zsidóság hazafias kötelességeinek mindig lelkesedve tett eleget, s ezen nemes tűz nem is fog lelohadni. A mi pedig ellenségeinket illeti: úgy csak a történelemre kell utalnunk; hatalmasabb ellenségek törtek már neki annak a maroknyi zsidóságnak: ez mint szirt tovább is állott. Ez a vihar is elvonul, mert a gonoszság, akármilyen alakban lépjen is fel, állandóan nem diadalmaskodhatik az embereken.

— **Ki fizesse?** E héten épületes vita folyt a pozsonyi megyeházban: Arról volt szó, ki fizesse a zsidóellenes zavarások körül felmerült költségeket, az illető községek-e, a vagy az állampénztár? Tisza Kálmán miniszterelnök ur rendelete szerint a községeknek kellene fizetni, de a megyei közgyűlés e rendelet ellen, felszólalni elhatározta, a fizetéssel az állampénztárt akarván megterhelteni. Mi azt hisszük, hogy a miniszterelnök ur igazságos rendeletét a szóban forgó felirat folytán megváltoztani nem fogja. Azok az indokok, melyek a miniszterelnök urat a rendelet kibocsátására készítették, a dolog termé-

szetében gyökereznek. De van e rendeletnek igen fontos hatása a közrend fentartására is, mert ha zavargó községek maguk fogják megfizetni a „hecz“ árát, akkor bizonyára nem lesz olyan nagy kedvük zavarogni, mint ha a zavargási költségeket nem nekik kell fizetni, hanem az állampénztárnak.

— **A magyar rabbik figyelmébe.** Egy vidéki levelezőnk felkér bennünket, tegyük közzé felhívást, mely a magyar ajkú rabbikat arra a bizonyos irodalmi ponyvára figyelmeztetné, mely a vidékeket teljesen elborítja, a legotrombább rágalmakat szórván a zsidóság ellen. E szennylapok hamis, ferdített és lehetetlen „talmudozitátumokkal“ demonstrálják a keresztény laikusok előtt mindazokat, a vádakat, melyeket az antisemita gazság a zsidók ellen felhoz. E hitvány hazugságokat levelezőnk szerint első sorban a magyar rabbik volnának, hivatva rögtön meczáfolni, amit azonban eddig nem tettek. Mi közöltük t. levelezőnk nézetét, de ez ügyben felhívást nem tehetünk közzé mert megvagyunk győződve, hogy nem a magyar ajkú rabbik ügybuzgósága hiányának tudandó be az eddigi hallgatás, hanem amaz erős meggyőződésnek, miszerint a rozskaratú ostobaság ellen az istenek is hiába küzdenek.

— **Papáról** írják nekünk okt. 4-diki kelettel: Tekintetes szerkesztő ur! Engedje meg, hogy b. lapja t. olvasóinak tudomására hozzam azt a határozatot, a melyet hitközségünk képviselő testülete a minap hozott.

A május hó 26-án tartott iskola-bizottsági gyűlésen ugyanis azon indítvány tétetett, miszerint a hitközség képviselő testülete kérestessék meg, hogy Klein Fülöp ur, ki 32 év óta a legnagyobb buzgósággal működik iskolánkban — úgy nyugdíjaztassék, hogy öreg napjaiban tisztességesen megélhessen. Az indítvány a legnagyobb tetszéssel egyhangulag elfogadtatott és áttétetett az előjárósághoz. A június hó 16-án megtartott közgyűlés szintén egyhangulag elhatározta, hogy Klein Fülöp tanítót, ki daczára 70 éves korának még testi és lelki épségnek örvend — nyugdíjazza és pedig — eddigi teljes fizetésével, vagyis évi 500 forinttal. E tett dícséretre nem szorul.

A legnagyobb elismerést érdemli e tekintetben a hitközség derék és nemes előjárósága, a mely az érdemeket méltatni tudja és kötelességét ismeri. Kedves kötelességünknek tartjuk tisztelt kartársunk nevében hálás köszönetet mondani. Vajha mennél több hitközség e példát követné! Kiváló tisztelettel

Herzfeld Lipót.

— **Házasság.** Csongrádi Fülöp hercegszőlősi néptanító, ki a magyar antisemitismus garázdalkodásait kitünő tollal több külföldi lapban ostorozta, e napokban vezette oltárhoz Sepsén a bájos Graf Rózsa kisasszonyt.

Értesítés.

Azon t. előfizetők számára, kiknek előfizetésük lejárt, lapunk mult heti számához postautalványokat mellékelünk. Kérjük a t. előfizetőket megrendeléseiket mielőbb megújítani, hogy a lap szétküldése iránt tájékozva legyünk.

Lapunk előfizetési ára:

egész évre	8	frt.
fél évre	4	»
negyed évre	2	»

Az előfizetési pénzek a kiadóhivatalba (V. fűrdő-utca 4. sz.) küldendők.

A kiadóhivatal.

Szerkesztői üzenetek.

L. M. urnak, Budapest. Színházi kritikák nem tartoznak lapunk keretébe.

Cz. R. urnak, Budapest. Nem adhatjuk ki, mielőtt magunk meg nem győződünk a tényállásáról.

E. h. o. Veszprém. Sziveskedjék velünk tudatni, vajjon helyesli-e?

B. B. urnak, Keszthely. Kérelmét teljesíteni fogjuk.

M. D. urnak, Bäär. A tudósítás későn érkezett s így e heti számukból kimaradt.

S. P. urnak, Kis-Komárom. Nem teszünk különbséget. Lapunk irányá elejétől fogva olyan volt.

M. S. urnak, Deés. Köszönjük. Mi is helyeseljük az előterjesztést, de időszerűlten volna most foglalkozni vele.

HIRDETESEK.

Legközelebbi húzás f. é. november 1-én

1893-ig évenként három húzás.

Magyar vörös-kereszt-sorsjegyek

50.000 frt főnyereménnyel

adó és bélyegmentes. Minden a törlesztési sorsolásban a legkisebb nyere-
reménnyel húzott sorsjegy tovább játszik **minden főnyereményre.**

Ezen sorsjegyek a napi árfolyam szerint kaphatók:

A magy. leszámítoló- és pénzváltó-bank

előbb **C. J. MALVIEUX,**

váltó-üzletében, Dorottya-utca 6. szám,

valamint minden bank- és váltó-háznál az országban.

Bat-szom ezennel tiszteletteljesen közzétenni, hogy a Wert-
heim M. féle üzlethelyiséget az „arany eszmaéhoz” Karoly-
szarvya, Karoly-körut átvettem, és valamint a Karolykaszar-
vya 17. sz. alatt letező czipőüzletemet, szintén a „Párizsi
czipőhöz” cizmeve fogom tovább vezetni. A bennem 18 év óta
helyezett biza omért hálás köszönetemet kifejezván, kérem, azt irá-
nyomban továbbra is fenntartni, és én azon leszek, hogy azt
minden iránybani szoliditasg által megérdemljem. Tisztelettel

Schwarz József.

Károlykörut, a Rosner-féle kávéház mellett

ajánlja a gazdagon föl-zerelt czipő gyári raktárát nagyban és
kicsinyben, saját készítménye által legjobb és legolcsóbb árának el-
ismertetett, alapított 1868. évben.

Hőgök számára.

Kommod czipők eberlastin vagy bőrből	1. — — 1.20
Eberlastin vagy bőr kommod czipők sarokkal és csokorral	1.60 — 1.80
Eberlastin vagy bőr esatos czipők legelegánsabb csokorral	2.30 — 2.50
Eberlastin Rogatta félramástalppal legfin.	2.40 — 2.60
Zergébőr „ kettős talppal	2.50 — 2.80
Lakk „ gondolható legf. minőségű	2.80 — 3. —
Eberl. kamásnik 16 cm. magas, selyemcizguggal és félramástalppal	3.30 — 3.50
Eberl. kamásnik 16 cm., magas, igen fin., gombokkal és csokorral	3.50 — 3.80
Eberl. kamásnik la kboritással félramástalppal igen elegans	3.50 — 3.80
Kid- (keztüübör) kamásnik selyem cizguggal	3.80 — 4. —
„ köröskörül lakkal bevonva legfin. minőségű	3.80 — 4. —
Zergo- vagy chagrain bőrkamásnik kettős talppal	3.30 — 3.50

Urak számára.

Papuesok legf. bőrből }-sarak nélkül	1.10 — 1.30
Commod czipők	1.20 — 1.40
Pinezer czipők cuggal mindkét oldalon	2.50 — 2.80
Rogatta „ erős chagrain vagy zergébőrből	3.40 — 3.80
„ legf. borjúkú vagy szatonlakkból legjobb minőségű	4. — — 4.80
Zergo- vagy Chagrainbőrczipők szegve nagyon tartós.	3.80 — 4. —
Czagos czipők erős kettős talppal munkásoknak	3.60 — 3.80
Borjúbőr (Wichsbör) legjobb fajta	4. — — 4.50
Borjúkú (keztüübör) czipők legf. fajta	4.20 — 4.50
„ köröskörül lakkal bevonva nagyon finom	4.20 — 4.50
Minden fentnevezettek előálló varrott talppal párja 50 krral dragáb- bak, továbbá nagy raktár leány-, fiú- és gyermekczipőkkel a legolcsóbb árakon. Megbízások a vidékről utánvétellel pontosan és lelkészteretesen eszközöltetnek. Nem állók készséggel, kicseröltetnek. Képes árjegyzékek bérmentve.	

Első budapesti butor-bazár

IV., Deák Ferencz-utca 7,

Ajánlja a t. közönségnek dusan
felszerelt raktárát fa- és kár-
pitozott butorokban, szál-
loda-, iroda- és kiháza-
sitási berendezéseket.

Szabadalmazott gyer-
mekpólyázó szek-
rényeim fürdő-
készülékekkel 3
különféle
alakban

valamint
gyermekbu-
torok mindig
kaphatók.

Tisztelettel

Az „első budapesti

butorbazár“ Budapest

IV. Deák Ferencz-utca 7 I. em.

FRANKL B.

Butor-eladás nagyban és kicsinyben:

Uj képes mintakönyv legujabb rajzokkal ára
frt 1.50. Eladása mindennemű butoranyagoknak,
valamint bel- és külföldi fák ésourniereknek.

BUTORVÁSÁRLÓKNAK

Hirdetéseket elfogad

kiadóhivatalunk

V., fürdő-utca 4. szám.